

STENHUGGEREN

MEDLEMSBLAD FOR JYSK STENKLUB

49. årgang nr. 1 Februar 2023 Total nr. 179

*Klubbens jubilæums-
udstilling på Åby
Bibliotek forberedes af
Jytte Frederiksen og
Ingemann Schnetler*

*- og sådan blev det
endelige udvalg af
fossiler, bjergarter og
lidt slebne sten*

Foto: Arne Dich

Stenhuggeren: Medlemsblad for Jysk Stenklub

Formand:

Ingemann Schnetler, Fuglebakken 14, Stevnstrup, 8870 Langå 8646 7282
i.schnetler@mail.dk

Medlem af bestyrelsen og ansvh.redaktør af Stenhuggeren 2625 1733
Søren Bo Andersen, Engdalsvej 65A, 3.tv. 8220 Brabrand sba@geolsba.dk

Medlem af bestyrelsen og kasserer 8617 4697
Jytte Frederiksen, Myntevej 16, 8240 Risskov jytte@dichmusik.dk

Medlem af bestyrelsen og værkstedsansvarlig 8629 5518/40543902
Hans J. Mikkelsen, Kjærslund 18, 8260 Viby J hansjikkelsen@gmail.com

Medlem af bestyrelsen og webmaster 3011 7956
Pia Kamuk Nielsen, Firkløvervej 103, 8464 Galten pipe73@live.dk

Medlem af bestyrelsen 2714 2230
Jeannette Kühl, Byagervej 108 F., 8330 Beder jeannette.kuhl@gmail.com

Medlem af bestyrelsen og turarrangør: 2076 0042
Niels Sandal, Mejløvvænget 29, 8381 Tilst nielssandal@gmail.com

Suppleant 61653308
Hanne Mølgaard hanne.olgaard@gmail.com

Suppleant og yderligere turarrangør: 2828 0626
Michael Lykke-Bertelsen, Bredstrupvej 18, 8500 Grenå densejemaler@hotmail.dk

Kontakt til klubben: Jysk Stenklub, Myntevej 16, 8240 Risskov.

Bank reg.nr. 1551 1217380

Årskontingent i 2023: 175 kr. for enkeltpersoner, 250 kr. for par (kun ét blad)

Klubbens hjemmeside: <http://www.jyskstenklub.dk/>, materiale til hjemmesiden sendes til Pia Kamuk Nielsen, pipe73@live.dk

Klubbens Facebook-side for medlemmer: «Jysk Stenklub».

Medlemslisten: Kan fås hos kassereren -

Klubblade fra andre klubber bedes sendt til formanden.

Fotos anvendt i dette blad er taget af *Arne Dich*, hvis ikke andet er nævnt

---

Indhold i dette nummer :

Side 3 Generalforsamling

Side 4 Nye medlemmer 2022

Side 5 Sort granit findes ikke - Men!

Side 12 Nautiler i danske aflejringer, del 1.

Side 19 Foromtale af foredrag

Side 20 Danekræ-databasen

Side 22 Tur til det nordlige Mors

Side 23 Tur til Sangtrup Klint

Side 24 Boganmeldelse, Rav

Side 25 Nisseorkester savner nye medlemmer

Side 27-28 Værksted /Kontingent /Programsiden

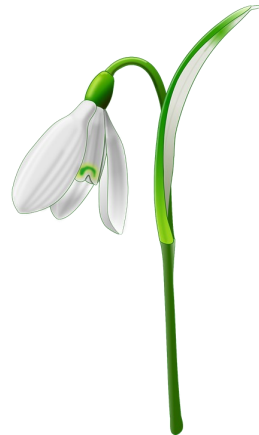

Generalforsamling

Der afholdes ordinær generalforsamling
lørdag den 11. marts 2023 kl. 14.30

Dagsorden iflg. vedtægterne:

1. Valg af dirigent.
2. Formandens beretning.
3. Aflæggelse af regnskab.
4. Valg af formand.
På valg er Ingemann Schnetler.
5. Valg af bestyrelsesmedlemmer i h. t. §4.
På valg er:
Hans Jørn Mikkelsen (villig til genvalg).
Søren Bo Andersen (villig til genvalg).
Pia Kamuk Nielsen (villig til genvalg).
6. Valg af en 1. og en 2. bestyrelsessuppleant.
På valg er:
Hanne Mølgaard (villig til genvalg).
Michael Lykke-Bertelsen (villig til genvalg).
7. Valg af 1 revisor (uden for bestyrelsen).
På valg er:
Merete Petersen (ønsker ikke genvalg).
8. Valg af en revisorsuppleant.
På valg er:
Vakant.
9. Fastsættelse af kontingent for det kommende regnskabsår.
10. Indkomne forslag.
Forslag skal være bestyrelsen i hænde senest 8 dage før general-
forsamlingen.
11. Eventuelt.

18 nye medlemmer i 2022

Klubben ønsker velkommen til de nye medlemmer, som deler glæde ved natur, fortidens liv og mineraler og meget mere.

Kom gerne og spørg ved møder og ture – vi deler gerne vor viden og glæder os til samværet.

Hjertelig velkommen til:

Brian Lyse Andersen

Laila Andersen

Line Henriette Broen

Susanne Claussen

Marianne Eggers

Anders Evers

Mette Hofstedt

Florissa Kristensen

Elisabeth Langvad

Dorit Nyhus Nielsen

Linda Petersen

Jette Rasmussen

Elsebeth Skou

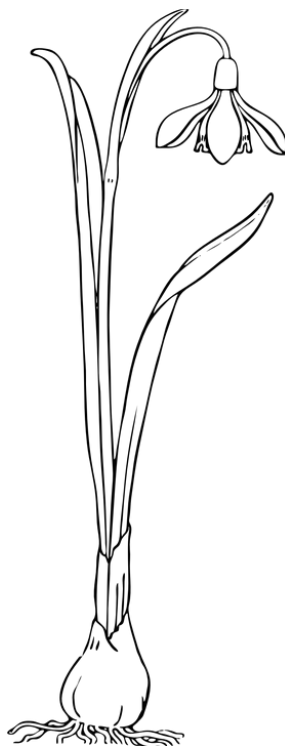
Svend Skou

Jakob Aandstad Sørensen

Bo Utoft

Dorit Utoft

Inger Jul Vinstorp

På klubbens vegne, *Søren Bo Andersen* /
redaktør af Stenhuggeren.

SORT GRANIT FINDES IKKE! – MEN!

Af Søren Brix Pedersen

Som geolog har man mange glæder. Man kan f.eks. gå på Kunstmuseer. Her er der god lejlighed til at finde udsøgte bjergarter. Og så spørger man: Hvad er det for en sten og hvor kommer den fra? Det er der desværre ALDRIG oplysninger om.

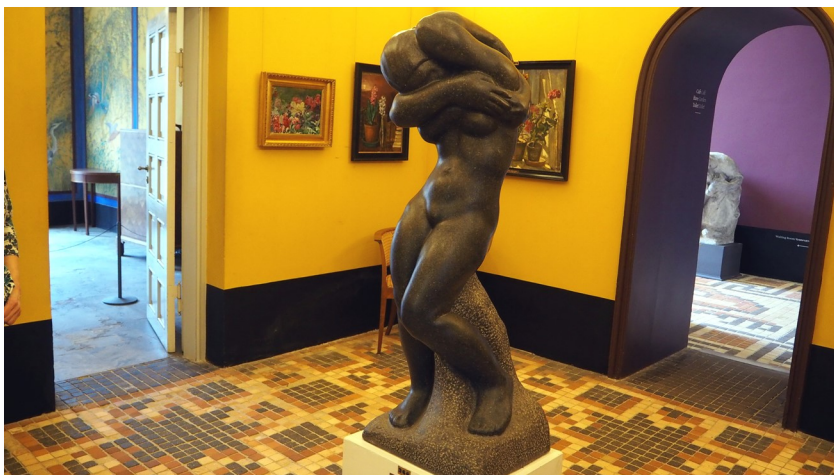
På det lille vidunderlige **Faaborg Museum**, som jeg mange gange har besøgt, er der flere opgaver for en geolog.

Tidligere har jeg undersøgt søjlerne ind til **Kuppelsalen** med den monumentale Mads Rasmussen rummet. Det viste sig med en ”til vished grænsende sandsynlighed” at de var lavet af østrigsk brunrød Adneter-marmor. (Se Stenhuggeren nr. 173, sept. 2021).

Nu er det to skulpturer af Kai Nielsen, som har vakt min nysgerrighed: GRANITTØSEN og MADS RASMUSSEN-statuen. De fremtræder begge sorte og af samme bjergart.

Billedhugger Kai Nielsen levede 1882-1924 og lavede mange statuer, som øjnene ikke kan komme fra. De er lavet, så man drives rundt om figuren for at nyde alle formerne.

KAJ NIELSENS ”GRANITTØSEN”

GRANITTØSEN viser en pige, som kæmper med en bluse, der har sat sig fast: ”Jeg skulle have købt den 2 numre større”. Kai Nielsen er fuld af humor og på afdæmpet vis kommer det til udtryk i figuren.

Første gang jeg så figuren, var hun sort, og jeg undrede mig over navnet GRANITTØSEN. Granit har alle andre farver end sort. Granit består af lyse mineraler som kvarts, kalifeldspat og plagioklas. Og så en lille smule mørke mineraler, men ikke nok til at gøre den sort.

Hvad var det for en bjergart? Og hvor kom den fra??

Min første tanke var en grovkornet diabas. Den er helt sort. Den ligner granit i kornstruktur, men adskiller sig markant ved næsten udelukkende at bestå af mørke mineraler som olivin, pyroxener og amfiboler. Og ikke noget lys kvarts eller lys kalifeldspat.

I Skåne ligger et stort diabasbrud: ”Hägghult”. Her brydes stadig ”Sort granit”, som de kalder det. Men det er ikke granit. Men i stenhuggerbranchen inddeler de sten i granitter, kalk, marmor og sandsten.

DIABAS, HÄGGHULT, SKÅNE

Det måtte være en sort diabas, Kai Nielsen har fået fat i. Han havde i forvejen kontakter til Sydsverige. Så det var sandsynligt.

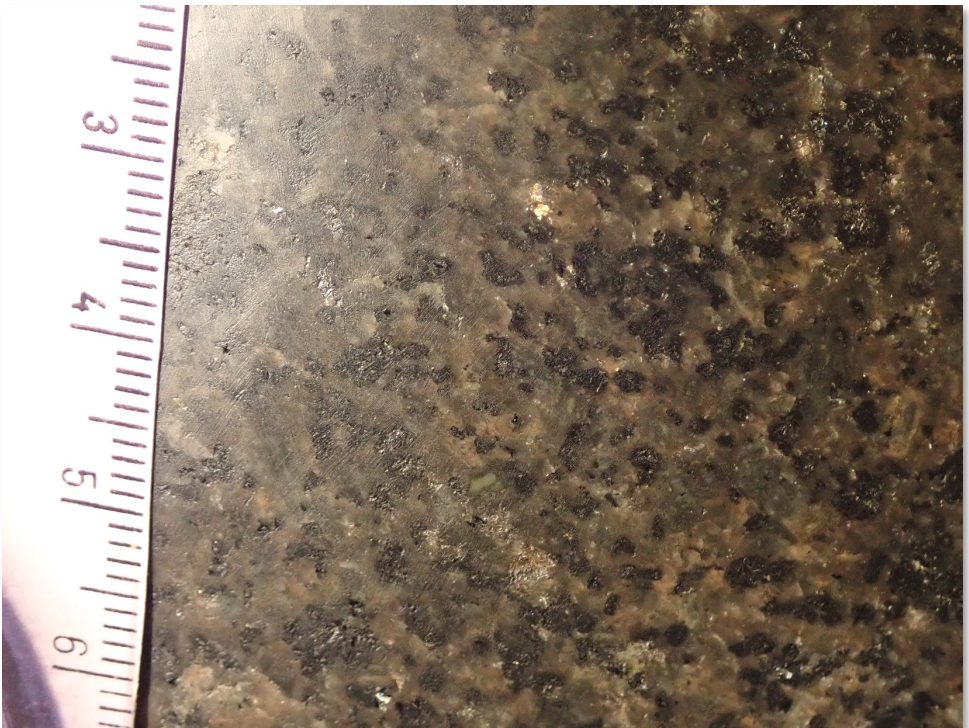
MEN!

Et nyt besøg på **Faaborg Museum** kom i stand takket være museumsinspektør Eva Frellesvig, som også var interesseret i hvad ”hendes” museum bød på. Hun lod mig undtagelsesvis berøre statuerne.

Bevæbnet med kameraer, arbejdslamper, stativ og målestok gik jeg i gang. Jeg ville egentlig helst have haft en boreprøve med hjem, men jeg fornemmede, at det ikke var passende.

Da den kraftige lampe blev tændt, var stenen overraskende ikke sort med brun! Selv museumsinspektøren blev overrasket. I så kraftig belysning havde hun ikke set den før.

GRANITTØSEN TÆT PÅ

Hvor finder man en BRUN granit??

Firmaet ”ZURFACE”, Aarhus sælger sten til udsmykning. Bevæbnet med samme fotoudstyr troppede jeg op. Erik i forretningen fortalte meget vidende om granitter. Han havde været i branchen i over 35 år.

I vinduet stod fire granit søjler. Den ene af dem lignede gevaldigt. Lys på - og ligheden med Fåborg-figuren var påfaldende!

RØNNEGRANIT-SØJLE HOS ”ZURFACE”, AARHUS

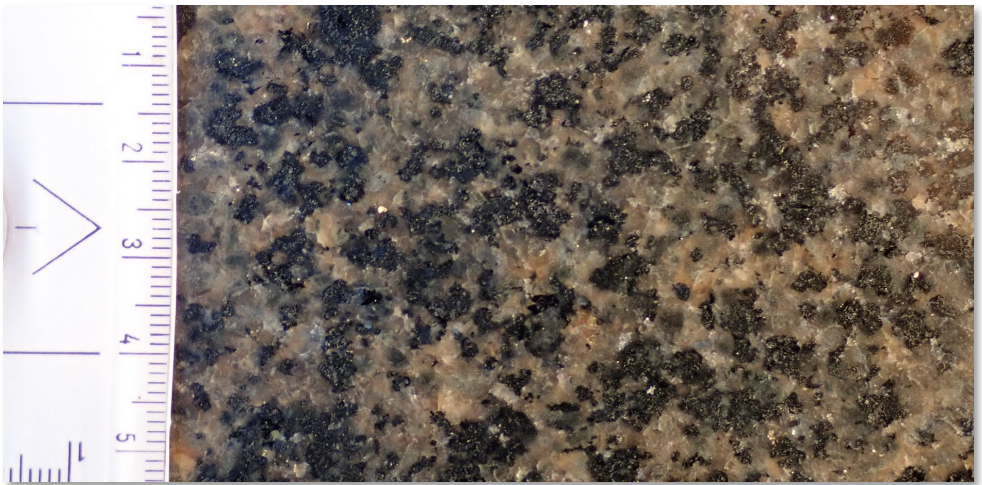

Det var en **RØNNE granit**. ”ZURFACE” markedsfører den som ”Blå Rønnegranit”. Den var ikke spor blå. Den mørke totalfarve ”sælger bedre som BLÅ end som BRUN”!!

BEHANDLINGEN af stenen gør en stor forskel: Øverst er søjlen poleret. En poleret flade forekommer meget mørk, mens de andre behandlingsformer, som hugget og brændt, giver lyse overflader. Den polerede meget mørke flade fremstår næsten sort. herunder et nærbillede under kraftig belysning. Her kommer de brunlige farver frem.

ZURFACE-BLOKKEN. DEN POLEREDDE FLADE

MADS RASMUSSEN-STATUEN

Første gang, man ser den imponerende 3-4 m høje statue, bliver man lidt forbeholden. Hvad var han for et menneske. Der skal man kende billedhuggeren Kai Niensens lune. Mads Rasmussen var frugtavlser i Faaborg og holdt meget af kunst. Han gav byen et Kunstmuseum. Han gav en håndfuld fynske malere en sum penge til at købe kunst ind til museet. De havde forstand på

det, ikke han. Han kunne bare lide det.

Mads Rasmussen var en ”stor” mand i lokalsamfundet. Og det viser Kai Nielsen så. Et herligt maleri i udstillingen afslører seancen mellem Kai Nielsen og Mads Rasmussen, der begge griner over situationen.

Med kraftigt lys på brystkassen af Mads Rasmussen-statuen var mønstret mellem sorte korn og rødbrune korn det samme som Granittøsen og ”Blå” Rønne granit.

Statuen var uden tvivl lavet af samme bjergart som Granittøsen.

HVORDAN KAN EN GRANIT OPTRÆDE SÅ MØRK, NÆSTEN SORT??

Måske kan nærfotoet nedenfor give noget af svaret: (Jeg tør ikke lige pege de enkelte mineraler ud) De lyse mineraler er grå og rødbrune og nogle er delvis gennemskinnelige.

NÆRFOTO AF MINERALERNE PÅ GRANITTØSEN

MINERALSAMMENSÆTNING:

- Kvarts (grå eller røgfarget)
- Kalifeldspat (grå over grårod til rødlig)
- Plagioklas (brunlig/gennemskinnelig)
- + Mørke mineraler

Kilde: Svens stenside:

<https://www.rapakivi.dk/>

KONKLUSION

”GRANITTØSEN” LADER FAKTISK (OG HELDIGVIS) TIL AT VÆRE EN GRANIT-TØS OG IKKE EN DIABAS-TØS.

Granitten er ikke sort, men snarere rødbrun. De lyse mineraler er delvist gennemskinnelige og ellers grå, rødbrune. Og så er der endelig poleringen, der giver den dybe mørke glans, der gør Rønnegranit så flot.

Kornmønsteret er påfaldende ens i Rønnegranit sammenlignet med skulpturerne. Farver er meget svære at gengive via fotografering. Belysningen er forsøgt gjort ens, men der var blåt dagslys i ZURFACE udstillingen. Det gav en lidt anden nuance.

Ud fra en visuel sammenlignende analyse er der en ”til vished grænsende sandsynlighed” for at skulpturerne er lavet af Rønnegranit. Tilladelse til en tyndslibs-analyse mangler godkendelse fra museumsinspektøren. (Jeg har dog ikke spurgt 😊)

KILDER

Jan Lundqvist m.fl.: Sveriges geologi, Studentlitteratur ,2011

Per Smed: Sten i det danske landskab, Geografforlaget, 1988

Jørgen Butzbach: Geologi på Bornholm, NaturBornholms forlag, 2007

Firma ZURFACE, Havnegade i Aarhus

Svens Stenside link: <https://www.rapakivi.dk/>

Julemøde 2022 Udstillingen på Åby Bibliotek beundres

Nautiler i danske aflejringer del 1.

Af Ingemann Schnetler

I nutidens have lever der mange arter af blæksprutter, og der er en stor variation i størrelse og form. Det samme gælder de fossile former, hvoraf især belemnitter, ammonitter og nautiler er velkendte af fossilsamlere. Ved overgangen fra Kridt til Paleocæn for 66 mill. år siden uddøde belemnitter og ammonitter, mens nautilerne overlevede. De tilhører dog en bløddyrorden, der nu næsten er uddød.

Nautilus pompilius, højde 13 cm. Nulevende nautil fra Stillehavet.

Foto: Ingemann Schnetler.

De fire nutidige arter lever alle i det vestlige Stillehav omkring Ny Guinea og tilhører slægterne *Allonautilus* og *Nautilus*. De har som ammonitterne en spiralsnoet skal, der er opdelt i kamre, men ammonitterne afviger fra nautilerne ved at have komplicerede skillevægge mellem kamrene. Nautilerne er dog nærmere beslægtede med ortoceratitter, der havde en lige skal. De kendes fra Ordovicium og Silur. Endelig skal det nævnes, at de allerfleste blæksprutter ikke har ydre skal. Det gælder både ottearmede og tiarmede blæksprutter og Kridttidens belemnitblæksprutter, som vættelys kommer fra.

Ordet ”nautilus” betyder sømand. Nautiler kan regulere deres vægtfylde, så de kan bevæge sig op og ned i havet, ligesom en ubåd. Kaptajn Nemos ubåd i Jules Vernes roman ”En verdensomsejling under havet” hed da også

Nautilus, og det samme navn fik den første amerikanske atomubåd.

Nautiler har 96 tentakler, som de fanger deres bytte med. Føden består af krebsdyr og små fisk. Om dagen er de normalt på dybt vand (300-400 m) og kan gå helt ned til 600 m. Om natten kan de gå næsten op til havoverfladen. Skallen består af mange kamre, der adskilles af simple skillevægge (septa), og dyret bebor kun det sidste og største kammer, der kaldes beboelseskammeret. De andre kamre bruges til opstigning og dykning, og de er fyldt med gas, som hjælper nautilen med at flyde. Hvis den vil bevæge sig op eller ned, kan vand tilføjes eller fjernes gennem sifonkanalen, der forbinder alle kamrene. Nautilen har altid kammervæske i nogle få af sine kamre, og den bevarer neutral opdrift ved at ændre forholdet mellem væske og gas i hvert kammer. Nautiler lever kun i tropiske have.

Nautiler i Øvre Oligocænet (30–23 mill. år før nu)

DK 1201 *Aturia* sp. Lyby
Strand. Fundet af
Charlotte Halkjær.

Foto: Ingemann
Schnetler.

De yngste nautiler i danske aflejringer er enkelte eksemplarer af *Aturia* sp., der kendes fra Lyby og Mogenstrup ved Limfjorden. Senest er det afbildede eksemplar fra Lyby blevet erklæret for danekræ nr. DK 1201. Det blev fundet af vores medlem Charlotte Halkjær i 1997.

100 mm

DK 785 *Deltoidonautilus* sp. Trelde Næs. Fundet af Mogens Madsen.
Foto: Sten Lennart Jakobsen.

Nautiler i Lillebælt Ler (50–45 mill. år før nu)

Af nautiler kendes mere end 10 eksemplarer af *Cimomia imperialis* (J. Sowerby, 1812) samt et enkelt eksemplar af *Aturia zigzag* (J. Sowerby, 1812). De fleste eksemplarer er bevarede som pyritstenkærner, og næsten alle er fragmenter (Schnetler & Heilmann-Clausen 2011). Et eksemplar af en nautil er fundet af Mogens Madsen og ser ud til at tilhøre en art af slægten *Deltoidonautilus*. Denne slægt er hidtil ikke fundet i Danmark, så der er hermed tale om en ny art fra Lillebælt Leret. Slægten har en lignende lobelinie som *Hervoglossa*, der især kendes fra Faxe (Danien).

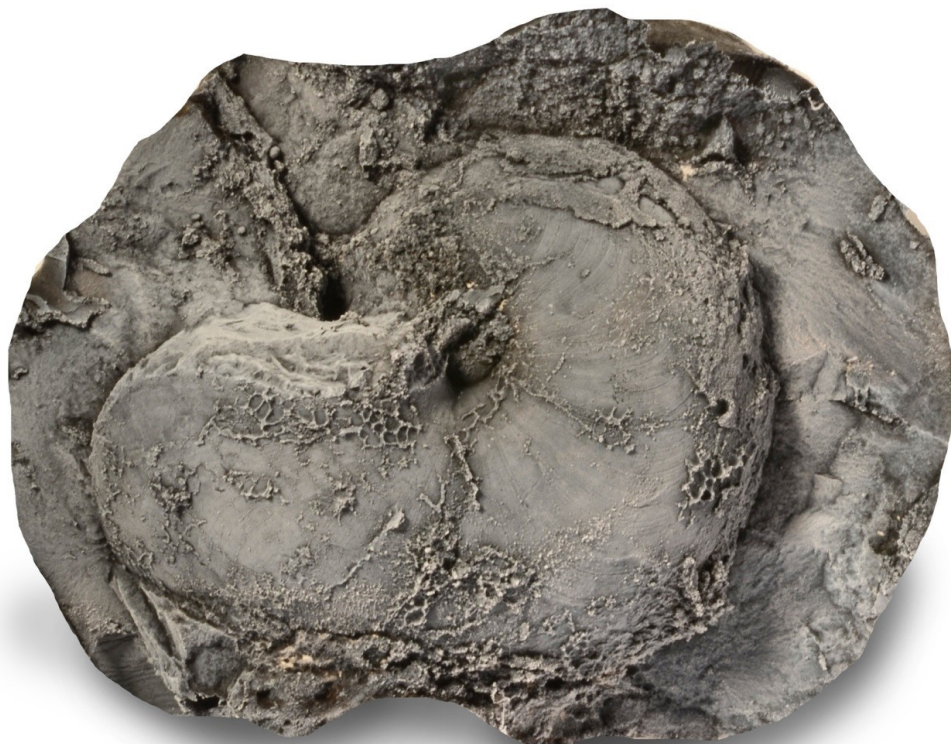
DK 783 *Cimomia imperialis* Trelde Næs. Fundet af Mogens Madsen.
Foto: Sten Lennart Jakobsen.

Det meget velbevarede eksemplar (DK 783) af *Cimomia imperialis* er fundet af Mogens Madsen. Eksemplaret er bevaret som pyritstenkerne og er på nær beboelseskammeret fuldstændigt bevaret. Af dette er der bevaret en del af randen i den ene side af munden, så man kan skønne sig til både mundindens form og størrelse. Skallens øvrige vindinger er ikke deformerede og viser tydeligt skallens tværsnit og lobelinierne.

Nautiler i Røsnæs Ler (54–50 mill. år før nu)

Der er fundet et enkelt eksemplar af *Cimomia* sp. af Bente Saxe Barslund.

I det engelske og franske Eocæn er nautiler mere almindelige, og der er flere arter.

40 mm

DK 856 *Cimomia* sp. Røsnæs. Fundet af Bente Saxe Barslund.
Foto: Sten Lennart Jakobsen.

Nautiler i Kerteminde Mergel (60–56 mill. år før nu)

DK 961 *Cimomia*
sp. Gundstrup.
Fundet af Mogens
S. Nielsen og Peter
Mortensen.

Foto: Sten Lennart
Jakobsen.

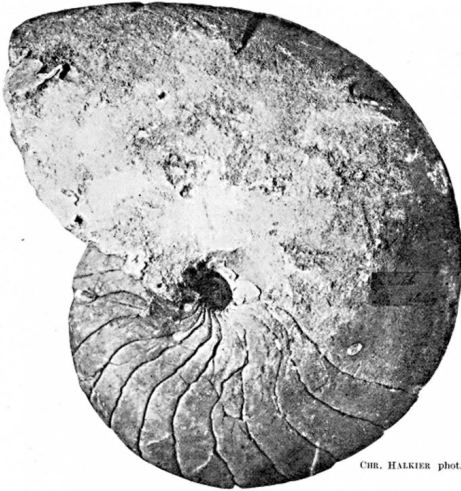
I blokkene af Kerteminde Mergel fra grusgraven ved Gundstrup er fundet en del nautiler af slægten *Cimomia* (Schnetler & Nielsen 2018). Det største eksemplar har en diameter på ca. 25 cm og er fundet af Mette Hofstedt. De fleste er fundet af Mogens S. Nielsen og Peter Mortensen.

DK 1142 *Cimomia* sp. Gundstrup.
Fundet af Mette Hofstedt.
Foto: Sten Lennart Jakobsen.

Nautiler i Lellinge Grønsand (60–56 mill. år før nu)

Rosenkrantz (1944) afbilder et eksemplar af en *Cimomia* fra Klintebjerg på Sjælland med en diameter på 28 cm. Desuden findes slægten *Eutrephoceras*.

Cimomia sp. fra løs blok af Lellinge Grønsand, Klintebjerg. Diameter 28 cm. Reproduceret fra Rosenkrantz (1944).

CHR. HALKIER phot.

Litteratur:

Rosenkrantz, A. 1944: Smaa bidrag til Danmarks Geologi. – *Meddelelser fra Dansk Geologisk Forening* 10: 436–459.

Schnetler, K.I. & Heilmann-Clausen, C. 2011: The molluscan fauna of the Eocene Lillebælt Clay, Denmark. – *Cainozoic Research* 8(1-2): 41–99.

Schnetler, K.I. & Nielsen, M.S. 2018: A Palaeocene (Selandian) molluscan fauna from boulders of Kerteminde Marl in the gravel-pit at Gundstrup, Fyn, Denmark. – *Cainozoic Research* 18(1): 3–81. June 2018.

FOROMTALE AF FOREDRAG

**Foredrag lørdag d. 15. april ved Konservator
*Sten Lennart Jakobsen, Geomuseum Faxe:***

På krabbejagt i Danmark

Aflejringer fra den sene del af kridttiden og den tidligste del af Tertiærtiden (Danien'et) i Danmark rummer en rig fauna af krebsdyr og især krabber. I samarbejde med den hollandske forsker Adiel Klompemaker, Alabama University har foredragsholderen påbegyndt et studie af disse krabbers udbredelse i krabbelagene på Sangstrup og Stevns Klinten baseret på egne indsamlinger og undersøgelse af materiale i museumssamlinger. De foreløbige resultater af dette arbejde vil blive præsenteret.

Alle med interesse for fossile krebsdyr opfordres til at medtage egne fund, som vil blive forsøgt identificeret. Måske gemmer der sig et nyt og ubeskrevet krebsdyr... et potentielt danekræ?

Danekræ-databasen

Af omtale og en kommentar ved Jytte Frederiksen

Danekræ på Statens Naturhistorisk Museum

Danekræ har en fin plads i mange samleres bevidsthed. I 2008 udkom bogen "Danekræ - Danmarks bedste fossiler". Og den er værd at kaste et blik på. Vestjysk Stenklubs medlemmer har jo bidraget betydeligt til danekræsamlingen og har på klubbens hjemmeside en liste, der pt rummer op til nr DK 1141. <http://www.vestjyskstenklub.dk/galleri/danekrae/listen.html>

Det er en enkel liste med navn på fund, findere og fundsted. Men den er guld værd, når man som lægmand vil orientere sig i Statens Naturhistoriske Museums database med danekræ. For i den base kan man kun søge på fundnavn. <https://snm.ku.dk>. Man går til Samlingsportalen og vælger danekræ. <https://collections.snm.ku.dk/collection/DK>

At få en særsamling som danekræsamlingen indpasset i et stort gammelt museum er da en opgave. Som den er løst nu, tilgodeser den vel museets behov, men hvor kunne det have været sjovt, hvis man havde fået opfyldt

bare nogle af de ønsker, som leverandørerne til basen - fossilsamlerne - måtte have. Der er stor interesse for at se de nyeste fund. Derfor burde man kunne søge på DK-nummer. Hvor er fundene gjort? Man burde derfor kunne søge på fundsteder. Samlere vil også gerne slå findere op. Det er måske den mindst vigtige del af det. Valuarrapporten som følger fundet, rummer så megen viden, at det er synd og skam, at den ikke er tilgængelig i museets database. I Søren Bo Andersens søpindsvinebase kan man se eksempler på disse rapporter og den rigdom af oplysninger de rummer.

Danekræordningen fortjener al den opbakning, den kan få - både fra leverandørerne (samlerne) og brugerne (forskerne og museerne). Det er mit håb for 2023, at Statens Naturhistoriske Museum vil finde tid og kræfter til at udbygge den digitale base Danekræ med flere faciliteter, som kunne glæde leverandørerne.

2022 Jubilæum -

Der var også sten på bordet

2022 Jubilæum - Med dejlig mad på bordet

2022 Jubilæum -

Og formanden holdt en tale

TURANNONCER/UDFLUGTER

Tur til det nordlige **MORS**

Lørdag den 20. maj

Turleder: *Niels Sandal*. Mobiltlf: 2076 0042.

Vi mødes kl. 11 ved Fossil- og Molermuseet,
Skarrehagevej 8, 7900 Nykøbing Mors.

På museet kan man se den imponerende samling af fossiler fra moleret samt årets særudstilling om glimmerler og krabbeboller.

Entré ved gruppepris (flere end 10 pers.) 70 kr.

<https://museummors.dk/fossil-og-molermuseet/historie/>

Efterfølgende besøges molergrav og klinger ved stranden for at se, om vi kan finde nogle af de velbevarede fossiler fra moleret. Hammer og mejsel kan bruges til at flække cementsten. Husk beskyttelsesbriller. Der vil være mulighed for at se den imponerende klint Hanklit med foldede lag af moler og aske.

Kørsel i egne biler.

Tur til Sangstrup Klint

Søndag den 5. februar 2023

Turleder: *Michael Lykke-Bertelsen.*

Mobiltf: 2828 0626

Vi mødes kl. 10 ved stranden på
Hjembækvej, 8500 Grenå.

God mulighed for at finde *Galerites* og *Echinocorys*
søpindsuin, brachiopoder, enkeltkoraller samt måske
små krabber.

Der vil være mulighed for om eftermiddagen at besøge
Michael og se hans sodablæsningsanlæg til præparation
af fossiler.

Kørsel i egne biler.

BOGANMELDELSE:

RAV. Et vindue til fortiden

Af Jytte Frederiksen

For år tilbage havde Jysk Stenklub den fornøjelse at Anders Leth Damgård holdt et oplysende og fængende foredrag om rav og alt det vi kan få at vide om fortidens dyre- og planteliv ved at studere de indeslutninger som findes i ravet. Han fortalte os især om det baltiske og det burmesiske rav. Siden da har vi kunnet følge ham på fjernsyn og se de udstillinger han har kurateret i Blåvand og på Møn.

Nu har han på næsten 200 sider skabt en fin bog om alle aspekter af rav. Hvordan rav dannes, hvor det findes og ikke mindst hvad det kan fortælle os om fortidens liv. Der er gode råd til den der vil finde rav langs stranden eller på messer. Forvekslinger og forfalskninger beskrives. Sidste del af bogen er en perlerække af forstørrelser der viser Geocenter Møns Klints samling af indeslutninger i baltisk og burmesisk rav. Dinosaurfjer i lækre optagelser, insekter og pattedyrs hår. De gamle bøger om rav fejler ikke noget og kan stadig læses med udbytte, men de seneste års fund i det burmesiske rav, som bringer os meget meget tæt på de fjerdede dinosaurer, skal man til denne bog for et se. Det er en gylden nydelse.

Det vil føre for vidt at opremse alle de dejlige billeder og artikler der er lagt på nettet de seneste år - prøv selv at søge. Det er smukt og lærerigt.

Anders Leth Damgård: *Rav. Et vindue til fortiden*. Geocenter Møns Klint, 2022. Pris ca. 290 kr.

Stilling ledig ved Jysk Stenklub i december måned.

Jysk Stenklubs

Nisse-Orkester

søvner nye-- medlemmer.

Vi noget bedagede Spille-op-nisser har desværre mistet vores kære Melodi-Nisse. Så hvis du ejer et jule-melodi-instrument, kan spille på det, har ægte nisse-jul i hjertet og er født inden for de seneste par århundreder – og har lyst til at spille med til julemødet, så kan du kontakte klubbens formand, der har de allernærmeste forbindelser til orkestret og dets musik-arrangør, der vil gøre det nemt for dig at være med. Nisserne kan også træffes i civil ved klubbens møder, eller med bunden i vejret i felten.

Kærlig hilsen fra "Sten og Søjljen".

Julemøde 2022 - Gevinsterne undersøges

Michael Bak

I øjeblikket masser af fine og sjældne mineraler til salg fra min samling (tidl. Claus Hedegaard) - bl.a.:

- *Mere end 50 forskellige zeolite-mineraler*
- *Sjældne mineraler fra hele verden*

Overvejer du at sælge din samling ?

Med kontakt til samlere og forhandlere i USA og Europa kan jeg tilbyde dig den bedste pris for din samling af fine mineraler og gode enkeltstykker.

Kærdalen 16 - 3660 Stenløse - Tlf. 23 21 15 43
michaelbak@worldofminerals.dk

Medlemskab af Jysk Stenklub

Husk at betale kontingent for 2023.

Sidste frist for indbetaling er inden generalforsamlingen i marts 2023; men det må gerne ske før den tid.

175 kr. for enkeltmedlemmer eller 250 kr. for et parmedlemsskab.

Enten **kontant betaling** på klubmøderne.

Eller indsættes på: **Bankkonto reg. 1551 1217380**

Eller på **MobilePay 2854qz** – Denne betalingsform er dyrere, da den er gebyrbelagt!

Klubbens værksted og bibliotek på Læssøsgades Skole

Hold dig orienteret på klubbens hjemmeside eller hos **Hans J. Mikkelsen / Jytte Frederiksen**.

Der er ikke så mange brugere tilmeldt i øjeblikket, så udnyt gerne de ledige pladser. Maskinerne er der og venter på at blive brugt, så hold jer ikke tilbage.

Husk af hensyn til de låste døre at ringe besked, om du kommer på værkstedet.

Brug af sølvværkstedet: 5 kr. pr. gang. Brug af slibeværkstedet: 10 kr. pr. gang.

Kontakt: Enten Hans J. Mikkelsen, når det drejer sig om værkstedet tlf. 4054 3902 Eller Jytte Frederiksen tlf. 8617 4697 eller 2943 0901.

Returneres ved varig adresseændring

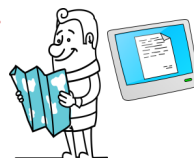
Afsender:
Jysk Stenklub
Myntevej 16
8240 Risskov

Program for Jysk Stenklub vinter og forår 2023

Klubmøderne er på Åby Bibliotek, Ludvig Feilbergsvej, Åbyhøj.

Hold dig fortsat orienteret på klubbens hjemmeside eller Facebook-profil. Nye "hurtig-ture" kan være dukket op. Foredrag og arrangementer kan være blevet ændret !

2023

Søndag d. 5/2: Klubtur – egenkørsel. Mødested Sangstrup Klint, Hjembæk kl. 10.00 (se annonce inde i bladet).

Lørdag d. 11/2: Klubmøde på Åby Bibliotek. Foredrag kl. 14.30 ved Jens Reddersen, Nationalpark Mols Bjerge: *Djurslands forhistoriske dyreverden.*

Lørdag d. 11/3: Kl. 13.00: Foredrag ved Jesper Milån (Geomuseum Faxe): *Nyt om de grønlandske dinosaurer. Generalforsamling kl. 14.30. Bemærk, tidlig start!*

Lørdag d. 15/4: Klubmøde på Åby Bibliotek. Foredrag kl. 14.30 ved Konservator *Sten Lennart Jakobsen*, Geomuseum Faxe: *På krabbejagt i Danmark. (Se foromtale på side 19 i bladet).*

Lørdag d. 20/5: Klubtur – egenkørsel. Mødested Molermuseet, Mors kl. 11 (se annonce inde i bladet).

Deadline for aprilnummeret af STENHUGGEREN er den 27. februar 2023. Materiale sendes til Søren Bo Andersen (sba@geolsba.dk), eller kan afleveres ved klubmøder.

AL DELTAGELSE I FORENINGENS AKTIVITETER SKER PÅ EGEN REGNING OG RISIKO Ved ankomst til møderne på Åby Bibliotek efter kl. 14.00, hvor dørene bliver lukket, kan man benytte klokken til højre for døren. Husk selv at medbringe nødvendig proviant til møderne. Fra kl. 13.00 er der åbent for handel, bytning, stensnak og "sten på bordet". Mødet starter kl. 14.30.

